

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 362/2016 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen osuuskuntien kautta työskentelevien työttömyysturvan takaamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Timo Harakan sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 362/2016 vp:

Mihin toimiin valtioneuvosto aikoo ryhtyä, jotta osuuskunnan kautta työskentelevien asema, oikeudet ja oikeusvarmuus taataan ja jotta työttömyyskassan jäsen saa lain oikeuskäytännön muuttumisen vuoksi omatta syyttään menettämänsä suoritukset takaisin?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Osuuskunnan kautta työllistyvän asemaa työttömyysturvassa on käsitelty vastauksissa kirjallisissa kysymyksiin KK 421/2015 vp ja KK 358/2016 vp.

Työttömyysturvajärjestelmässä työntekijä tekee työtä joko työsuhteessa tai yrittäjänä. Työsuhteinen palkansaaja voi vakuuttaa työnsä palkansaajan työttömyyskassassa ja yrittäjä yrittäjän työttömyyskassassa. Päivärahaoikeuteen vaadittava työssäoloehto ja päivärahan rahoitus ovat erilaiset, mutta muutoin päivärahan määrää ja kestoja koskevat säännökset ovat samanlaiset.

Osuuskuntia on erilaisia. On osuuskuntia, joihin niiden jäsenet ovat työsuhteessa. On osuuskuntia, joiden jäsenet toimivat yrittäjinä, ja osuuskunta tarjoaa heille erilaisia palveluja: välittää työtehtäviä, huolehtii markkinoinnista, hoitaa laskutuksen jne.

Kysymyksessä annetaan ymmärtää, että osuuskunnan kautta toimivan työttömyyspäivärahaoikeuteen olisi tullut muutos. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut. Työsuhteessa osuuskuntaan olevilla on edelleen oikeus palkansaajan työttömyysturvaan. Jos työskentely tapahtuu yrittäjänä, oikeutta palkansaajan työttömyyspäivärahaan ei ole, eikä ole ollut aiemminkaan. Kysymyksessä viitataan sosiaali- ja terveysministeriön antamaan soveltamisohjeeseen, jossa todetaan seuraavasti:” Jos jäsenten äänimäärä on yhtä suuri ja jäseniä on seitsemän tai enemmän, ketään heistä ei voida määräysvaltansa perusteella katsoa yrittäjiksi, vaikka he olisivat osuuskunnan hallituksen jäseniä tai toimisivat toimitusjohtajana”. Tämä ohje koskee osuuskuntia, jossa jäsenet ovat työsuhteessa osuuskuntaan ja työttömyysturvan yrittäjäkäsitetä, jonka mukaan riittävän suuren määrävallan omaavaa työsuhteista työntekijää pidetään yrittäjänä. Ohje ei koske tilannetta, jossa osuuskunnan jäsen toimii yrittäjänä olematta työsuhteessa osuuskuntaan. Ohje ei siis tarkoita, että jos osuuskunnassa on vähintään seitsemän yrittäjää, heitä ei pidetä enää yrittäjinä.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 362/2016 vp

Osuuskunnan kautta työskentelevien asema on lainsäädännössä selvä. Käytännön ongelmia tulee siitä, että esimerkiksi osa ns. laskutusosuuskunnista tarkoituksellisesti pyrkii esiintymään työnantajina antamalla jäsenilleen palkka- ja työtodistuksia, vaikka ne eivät ole jäsentensä työnantajia. Kun toimintaa järjestetään tarkoituksellisesti muistuttamaan työsuhdetta, se aiheuttaa epäselvyyttä. Vika ei kuitenkaan säännöksissä, vaan niissä, jotka eivät toimi säännösten mukaan.

Toisin kuin kysymyksessä todetaan, työttömyyskassat eivät voi poistaa omia päätöksiään ryhdyttyään tulkitsemaan lakia uudella tavalla. Työttömyysturvalain (1290/2002) 12 luvun 7 §:n 1 momentissa todetaan seuraavasti: ”Jos Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan antama lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka on ilmeisesti lain vastainen, työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta voi Kansaneläkelaitoksen, työttömyyskassan tai asianosaisen vaatimuksesta poistaa päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan on varattava asianosaisille tilaisuus tulla kuulluiksi ennen asian ratkaisemista. Muutoksenhakulautakunnan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla”. Päätöksen poistaminen vaatii aina joko hakijan itsensä suostumuksen tai työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan päätöksen. Työttömyyskassan jäsenellä on siten aivan samanlainen oikeusvarmuus päätösten pysyvyydestä kuin kaikilla kansalaisilla on oman sosiaaliturvansa suhteen.

Työttömyysetuuden takaisinperinnästä säädetään työttömyysturvalain 11 luvun 10 §:ssä. Sen mukaan pääsääntönä on, että liikaa maksettu etuus peritään takaisin. Lain mukaan takaisinperinnästä voidaan kuitenkin luopua joko kokonaan tai osittain, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi eikä työttömyysetuuden aiheeton maksaminen ole johtunut etuuden saajan vilpillisestä menettelystä tai jos aiheettomasti maksettu määrä on vähäinen. Takaisinperinnästä luopuminen on kokonaisharkintaa, johon vaikuttavat useat eri tekijät. Siten ei ole mahdollista antaa yleistä ohjetta siitä, missä tapauksessa tapauksessa luopumisen edellytykset täyttyvät.

Työttömyyskassan jäsenyydestä ja työttömyysvakuutusmaksuista säädetään työttömyyskassalain (603/1984). Palkansaajakassan jäseneksi voi lain mukaan päästä vain sellainen palkansaaja, jonka toimeentulon on katsottava perustuvan toiselle tehtävästä työstä saatavaan palkkatuloon. Sosiaali- ja terveysministeriön soveltamisohjeissa todetaan tähän liittyen, että henkilön hakiessa palkansaajakassan jäsenyyttä tulee erityistä huomiota kiinnittää henkilön työttömyyskassalain mukaisen palkkatyöntekijäaseman selvittämiseen. Jäseneksi otettaessa palkansaajakassalla on oltava luotettava selvitys siitä, että jäsenyyttä hakeva henkilö on muun muassa työttömyysturvalain tarkoittamassa palkkatyössä palkkatyöntekijäasemassa sellaisessa ammatissa tai sellaisella työalalla, joka kuuluu kassan toiminnan piiriin. Näin voidaan välttää tilanteet, joissa jäseneksi hyväksyty henkilö työttömyyskassan jäsenmaksun maksamisesta huolimatta ei olekaan oikeutettu työttömyyskassan maksamiin etuuksiin.

Jäsenen olosuhteissa voi tapahtua muutoksia jäseneksi liittymisen jälkeen. Tämän vuoksi soveltamisohjeiden mukaan työttömyyskassan tulee riittävästi tiedottaa esimerkiksi yritystoiminnan vaikutuksesta työttömyyspäivärahaoikeuteen, jotta jäsenet eivät puutteellisten

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 362/2016 vp

tietojen vuoksi joutuisi maksamaan jäsenmaksua sellaiselta ajalta, joka ei muodosta oikeutta työttömyyspäivärahaan.

Työttömyyskassalaissa ei ole säännöksiä jäsenmaksujen palauttamisesta. Laissa todetaan ainoastaan, että eronneella tai erotetulla jäsenellä ei ole oikeutta saada takaisin kassalle suorittamiaan maksuja, jotka kohdistuvat eroamis- tai erottamisajankohtaa edeltävään aikaan.

Työttömyyskassalaki on säädetty jo vuonna 1984, eikä se vastaa täysin nykypäivän vaatimuksia. Kun työttömyyskassalain uudistaminen tulee ajankohtaiseksi, on siinä yhteydessä perusteltua säätää jäsenmaksujen palauttamisesta nykyistä lakia yksityiskohtaisemmin.

Helsingissä 11.7.2016

Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylä